

STATSMINISTERN

Anförande vid Livs-
medelsarbetareförbun-
dets kongress i Fol-
kets Hus 15.6.71.

En bekännelse till demokratin väcker ingen nämn-
värd uppståndelse, vare sig den sker i den var-
dagliga politiska debatten eller i mer högtid-
liga sammanhang. Kravet har blivit en självklar-
het.

Ordet har blivit honnörsord.

När president Wilson ledde USA in i det första
världskriget angav han som krigsmål att göra
världen säker för demokratin. Det var 1917.

Sedan dess har detta ord blivit oerhört miss-
brukat. Bomberna vräks över Vietnams byar i demo-
kratins namn. Raspolitiken i Sydafrika gäller
demokratin. Grekijuntans överstar tycker om att
beskriva sig som demokrater. De som en gång genom-
förde diktaturen i Östeuropas länder uppfann
ordet "folkdemokrati".

Så har ordet demokrati ofta tagits i munnen på dem som tänker förgöra den.

*Rushorn
tänker på
ordet*

Så många gånger har ordet missbrukats att det självklara värdet av att ha uppnått och bevarat demokratin inte alltid framgår. Detta är begripligt och mänskligt - det vi har värderar vi inte så högt som det vi berövas.

I en TV-debatt häromdagen var det någon som på fullt allvar sade att Sverige endast formellt var en demokrati. För att finna ett innehåll i demokratin fick man gå till andra länder.

Denna typ av kritik har blivit ganska vanlig. Demokratin beskrivs som pampvälde. Man talar om att avståndet mellan styrande och styrda har ökat. Man angriper "systemet", som anses befolkat av höga gubbar, organisationer och maktapparater.

Säkert är detta välment. Säkerligen söker man härigenom egentligen fördjupa och vitalisera folkstyret. Men det ligger en fara i det, därför att angreppet riktas mot själva grunden för vårt samhälle, det som är förutsättningen för ökat medbestämmande och en levande dialog mellan medborgare och förtroendemän.

Kjeld Aabel - - -

berättar hur man plötsligt upplevde demokratin som meningsfull när tyskarna ockuperade Danmark. Insikten om att ha förlorat något av avgörande betydelse var brännande.

Detta lär oss något om riskerna med att glömma. Genom att ta lätt på det som egentligen är det värdefullaste vi äger - den politiska friheten - bereder man vägen för demokratins fiende.

Låt mig ta ett historiskt exempel.

Historien upprepar sig visserligen aldrig, men detta kan möjligen bero på att den tillhandahåller varnande exempel.

År 1928 sände Hitler Joseph Goebbels till Berlin. Hans uppdrag var att organisera nazistpartiet där. Det hade då 167 medlemmar. I valet 1928 (?) erövrade det 2000 röster.

I det röda Berlin stod kampen hård mellan socialdemokrater och kommunister. Kommunisternas taktik var att angripa systemet. De skällde på pamparna, die Bonzen. Demokratin var ett sken, ett pampvälde Bonzokrati. Man talade om avståndet mellan styrande och styrda.

Det fanns en djup ~~myllra~~ att så i. Tyskland skakades av kriser. Arbetslösheten steg.

I detta Berlin blev Goebbels raskt en framträdande vänsterinriktad person. Angreppen på demokratin passade utmärkt ihop med hans reaktionära syften.

På fyra år blev nazisterna det största partiet i Berlin - som varit arbetarrörelsens starkaste fäste i Europa. Den sociala orsaken var en djup ekonomisk och politisk kris. Men i strävandena att utnyttja missnöjet och oron för nazistisk maktpolitik var angreppet på demokratin, pampväldet Systemet, ett snabbt verkande, effektivt medel.

Så har demokratin krossats av människor som sagt sig kämpa för "verklig demokrati", "folkets egentliga mening". Men människorna i Tjeckoslovakien, i Franco-Spanien, i juntans Grekland vet av bitter erfarenhet vilken avgrund som skiljer mellan demokratin och förtryckets högre insikt om folkets vilja.

Detta är frågor som arbetarrörelsen ständigt levat med. Den formella demokratin - rösträtten - hade ett egenvärde. Från den var en gång den stora massan av arbetare utestängd. Men rösträtten för de besuttna ansågs inte som ett vapen

i förtryckarnas händer. Det var det faktum att rösträtten begränsades till klasser som hade makt och privilegier som var målet för kritiken. Rösträtten förkastades aldrig. Den hade ett uppenbart värde. Den ville det arbetande folket också ha.

Arbetarrörelsen tog tidigt ställning för demokratin. Tidigt präglades också uppfattningen om ~~xxx~~ hur demokratin skulle försvaras och bevaras.

1919 - då kejsardömena föll samman och revolutionen gick över Europa - yttrade Hjalmar Branting några ord som sedan dess väglett arbetarrörelsen. Jag vill ta dem som ett motto för detta anförande.

"De flesta torde även inse att ett folk inte kan leva sitt liv utan demokrati. Men det är farligt att försvaga känslan härför hos arbetarna, ty detta kan komma att få till följd att de andra klasserna åter rycker makten till sig. De klasser som står emot arbetarklassen, kan egentligen inte tänka sig bättre bundsförvanter än de som bland arbetarna försöker framställa demokratin som värdelöst bosch".

Demokratin hade ett värde i sig. Det visste Branting. Därför kunde han precisera sin ståndpunkt i en tid då valet tycktes stå mellan revolution och reaktion. Därför kunde han försvara demokratin, fast den ännu i vårt land bara var trycksvärta på papper, ett vilande grundlagsförslag.

Trettiotalet upplevdes av många som kampen mellan kommunism och nazism. Demokratierna föll som käg-
lor ute i Europa. Situationen var oerhört kritisk. Demokratin hade inte mycket att peka på. Bakom sig hade man 20-talets många arbetslöshetskriser, politisk splittring, parlamentarisk svaghet. Nazismen kom med löften om en stark man som røjde upp, skapade ordning och gav arbete åt miljoner arbetslösa.

Ändå överlevde demokratin. I Roosevelts USA, i England, i de nordiska länderna och på andra håll. Och det gav människorna i de totalitära staterna något hopp att se hur demokratin fortfarande kunde gå tillbaka mot diktaturen med sina egna medel. Roosevelts ambassadör i Berlin under 30-talet, Charles Dodd, beskriver triumferande i sin dagbok hur nazisterna i Sverige, trots intensiv propaganda, trots arbetslösheten, inte lyckades erövra ett enda mandat i valet 1936.

Och demokratin överlevde som ett mål och en dröm i Hitlers koncentrationsläger.

Den överlevde därför att människorna kände att den i sig själv representerade ett värde. Den överlevde världskriget och ställdes ånyo på hårda prov. 1948, då folkdemokratin triumferade i Prag, upplevdes detta värde på nytt.

Vi kände det alla den 21 augusti 1968 då pansarvagnarna rullade på Prags gator och demokratin - eller åtminstone drömmen om demokrati - krossades för tredje gången på trettio år.

Denna trofasthet har fullständigt genomsyrat arbetarrörelsen. Den kan vi aldrig komma bort ifrån, därför att vi levat med den under hela den tid det funnits en politiskt organiserad arbetarrörelse i vårt land.

Einar Gerhardsen besökte för någon tid sedan Grekland och bestyrkte ånyo denna erfarenhet. Han konstaterade

- regimen hade inga kontaktpunkter med folket
- de som hade makten levde endast för maktens egen skull.

Och han fick bekräftat en lärdom som dragits
i många länder, vid många tillfällen:
den säkraste garantin för demokratin är
en stark fackföreningsrörelse och en stark
socialdemokrati.

Med ~~sina~~ iakttagelser vidgar Gerhardsen också perspektivet. Vi kämpar för demokratin därför att vi vill vara fria. I själva folkstyrets väsen finns den tanken inbyggd att individen inte får kränkas. Därför är den, som Branting erinrar ~~sig~~, naturlig.

Men Gerhardsen visar också hur makten i en diktatur blir ett självändamål, makten utnyttjas för att bevara makten. I en demokrati har makten ett mål. För oss är målet att förändra samhället, förnya människors villkor, avskaffa orättvisor. Men för att denna förnyelse skall bli varaktig måste den förankras hos folkflertalet. Detta är reformismens grundläggande tanke.

Det ~~kan~~ förefalla obekvämt. Reformismen kräver hänsynstagande. Varför inte gå snabbare fram, med en revolution, som ett slag röjer undan orättvisorna? Svaret är: därför att det är en omväg. Revolutionen skapar inget nytt samhälle. Dess syfte är att skapa möjligheter för att bygga ett nytt samhälle. Dagen efter revolutionen blir revolutionären reformist. Och reformismen är oupplösningen förenad med tanken på förankring, förtroende, demokrati.

Har man - som arbetarrörelsen - valt denna väg, då har man gjort det en gång för alla. Då måste man hålla fast vid principen..

Det betyder, för det första, att man måste avvisa våld eller hot om våld i varje form. Hållfastheten ~~ixdxxxxxix~~ sätts på prov i det ögonblick då någon använder våldsmetoder för att driva igenom ~~en~~ sak som man själva djupt gillar.

Detta ställs vi för också i vår politiska vardag. Ta händelserna i Båstad för tre år sedan. Jag tror de allra flesta människor djupt ogillar tanken på tennismatshar och annat idrottsutbyte med ett land som vi på Förenta Nationernas begäran har avskurit alla förbindelser med. Ett land, vars idrottsmän måste vara vita. Det är en sak. Att med stenkastning och slagsmål försöka hindra att matchen kommer till stånd är en helt annan.

6 liggande ståndpunkten i sak

Att ~~ge vika för xxxxxxxxxx~~ godta detta våld, därför att man gillar ~~våldsvetenskapen~~ den bakom-
~~ligger~~ är att opportunistiskt prisge

demokratins arbetsmetod. I morgon är det Din meningsmots tändare som kastar sten - och vad är då Ditt fördomande värt?

Vi har ju på senaste tid upplevt liknande ting.

Och det ger oss anledning att åter upprepa: att ta ställning i ~~skådet~~ ^{Shan She} en fråga är ~~en sak~~ fri-
~~men~~ När det gäller ^{avdel} ~~metoderna~~ att vinna gehör för

och driva igenom sin ståndpunkt, ~~da~~ har vi

bundit oss. Da har Vi valt ~~den representativa~~

demokratins metod.

Detta är viktigt, och viktigast för ^{or} dem som vill förändra samhället. Det är framför allt vi som måste visa aktsamhet. Ty valet av metod kan inverka på möjligheterna att se förnyelsen förverkligad. Metoden måste ständigt underordnas målet. ~~Den~~

De som demonstrerade för allmän rösträtt och rättvis fördelning på Gustav Adolfs torg 1917 kastade inte sten. Det var en lugn och värdig demonstration - att den skingrades av polis med dragna sablar berodde inte på demonstranternas ~~metod~~ metod utan på att deras krav gjorde de ^{ny} som hade ~~politiska~~ makt och privilegier oroliga. Och polisens dragna sablar kunde inte hindra kravens genomförande.

De som demonstrerade mot strejkbrytare i Ådalen 1931 sköt inga skott. Att trupperna öppnade eld och dödade fem människor kunde inte hindra att strejkbryteriet försvann.

Att kraven framförts med lugn och värdighet har gett dem ytterligare styrka. Det har fått människor att lyssna och förstå, människor som annars skulle ha vänt arbetarrörelsen ryggen eller kanske ~~för~~blivit dess fiender.

Vad som gav medborgarrättsrörelsen i USA en sådan styrka ~~var~~ var icke-våldet, den fredliga, värdiga demonstrationen.

Socialdemokratin reagerade därför omedelbart mot händelserna i Båstad. Tage Erlander varnade: våld föder motvåld. Några dagar senare sprängdes en bomb i en föreningslokal i Malmö. Regeringen inbjöd landets samtliga ungdomsorganisationer till en konferens om demonstrationsrätten. Uppslutningen kring demokratin var överväldigande. Endast mycket små minoriteter till höger och vänster övergav ungdomsorganisationernas klara avvisande av våldet som politiskt kampmedel.

Tage Erlander uttryckte denna syn på följande sätt.

"Möjligheten att uttrycka åsikter får aldrig bli ett privilegium för en viss grupp, hur rätt denna än må anse sig ha.

Rätten att demonstrera indignation, avsky, solidaritet tillhör oss alla. Demonstrationen får inte användas för att kväva andras åsikter.

Idéer och uppfattningar som vi ogillar skall vi bekämpa med förnuft och upplysning - inte med oförnuftiga och oupplysta våldsmetoder."

Principen betyder, för det andra, att demokratin måste vara representativ. Det är inget idealiskt system. Det perfekta styrelseskicket existerar inte. Men det är det bästa som står oss till buds. Någon måste företräda

de andra. Vi kan inte alla samlas på en plats och besluta allting. Alternativet till ett representations-system, som vi har diskuterat fram och bestämt, är ju att representationen är helt slumpmässig, eller bestäms av helt andra än demokratiska principer.

Men systemet har vissa risker. Avståndet mellan valmän och representanter kan öka. Det måste vi försöka förhindra. Till det återkommer jag. Men det får inte ske genom att man avskaffar den representativa demokratin.

Det finns en tendens till det i den aktuella debatten. Det riktas hårda angrepp mot kommunalmän, folkrörelser, ungdomsorganisationer.

För socialdemokratin har arbetet i folkrörelserna varit den naturliga vägen att förankra demokratin. Det praktiska jobbet i fackföreningsrörelse, Kooperation, Nykterhetsrörelse, ungdomsorganisationer har för oerhört många människor betytt chansen att i gemenskap med andra förbättra sina medmänniskors och sina egna ekonomiska, sociala och kulturella villkor. Det faktum att demokratin i de nordiska länderna visat en sådan vitalitet och handlingskraft beror i hög grad på folkrörelserna.

De utsätts nu för hårda angrepp. Kommunalmän, fackliga förtroendemän och folkbildare klumpas ihop till en skock anonyma makthavare. Det faktum att man bevarar en demokratisk arbets- och mötesordning i folkrörelserna tas til

intäkt för beskyllningar om byråkrati, maktfullkomlighet o.s.v. Stormötet där den rent fysiska röststyrkan ofta avgör, och där talkören framstår som retorikens höjdpunkt framställs av dessa kritiker som den idealiska arbetsformen.

Arbetarrörelsen värdat sina stormöten - på första maj. De är viktiga för oss därför att parollerna blir praktisk politik.

Folkrörelserna värnar sina demokratiska arbetsformer - därför att de också ger den lågmälda chansen att diskutera. Folkrörelsearbetet är en viktig del av demokratin därför att det ger människorna chansen att i gemensam, praktisk handling förverkliga solidariteten. Men att arbeta i en organisation med många medlemmar betyder också fostran till ömsesidigt hänsynstagande och förståelse människor emellan.

Det lär en också att vara konsekvent. Den direkta demokratin förespråkare hamnar lätt i orimligheter. Låt oss säga att det bildas en ~~kamp~~grupp för ~~direkt~~ närdemokrati. Efter en tid finner den att den måste ha en styrrelse. Under tiden har den hunnit växa sig till 50 medlemmar. Dessa 50 väljer en ordförande. Men i enlighet med kampgruppens egen idé är ordföranden nu en ~~representant~~, en spamp, en byråkrat, ~~och sådana förrädare skall bekämpas.~~ *och förädel*. Det blir en ganska kortlivad organisation. Den hinner inte uträtta så värst mycket.

Detta kan synas vara en dryg inställning. Många aktivitetsgrupper uträttar viktiga ting. De ~~sitt~~ riktar strålkastarljuset mot ofullkomligheter i samhället som undgått andras uppmärksamhet. Men det viktiga är att den ^{*lilla gruppen*} aldrig kan bli en ersättare för den stora folkrörelsen. Den utgör ingen vitalisering av demokratin - däremot ofta nog en stimulans att lösa viktiga problem.

Föreställningen att den tillfälliga aktionsgruppen skulle vara en effektivare förnyare har delvis sin grund i massmedias roll. Massmedia har betytt oerhört mycket för vitaliseringen av den politiska debatten, spridningen av fakta och idéer, höjandet av vår politiska kultur. Det kommer ofta bort i klanket på TV och kvällspress. Men det hör till massmedias karaktär att

premiära den uppseendeväckande rubriken eller den goda kameravinkeln. Jag var häromdagen i Norrköping på en ~~kon~~ partikonferens. Jag talade med ~~folk~~ folket i arbetarkommunens styrelse, och frågade: "Hur många möten har ni i organisationen?" Svaret var - 3 - 4 om dagen. Där hade TV aldrig varit - knappt ens några tidningar. Men där skapas i hög grad den praktiska politiken. Där ~~dras~~ dras riktlinjer upp för agitation, kampanjer. Där diskuteras studier och rådslag. Där skriver man motioner till kommunfullmäktige, partidistrikt, partikongress. Där växer de frågor fram som om några år kommer att diskuteras i riksdagen.

Det finns två slags dramatik - en är stormötets hektiska, glansfulla, men snabbt bortdöende spänning. Den andra är det fantastiska förhållandet att 100-tusentals människor nära nog dagligen sitter efter jobbet och formar den praktiska politiken i partier, fackliga organisationer, bildningsförbund, ungdomsorganisationer.

~~Det faktum~~ Den omständigheten att de aldrig är i TV förändrar inte faktum: detta är basen för vår demokrati.

Detta är ingen kritik mot massmedia. De är vad de är. Men det är viktigt att erinra om därför att det alltid kan finnas en lockelse att fly

det dagliga, strävsamma, praktiskt-politiska arbetet till något slags barrikad. Författaren Per-Olof Enqvist varnar i en artikel häromdagen i Expressen för att det praktiska basarbetet ~~skynnas~~ ersätts med den magiska gesten. (Citatet ~~av~~ ^{av} skildringen av demonstrationen i Väst-berlin.)

Men kampen för demokratin gäller också, för det tredje, att ständigt söka vitalisera och fördjupa den. Där står vi numera inför alldeles särskilda problem.

Demokratin är inte ny längre. Den bärs inte längre fram ^{den första vägen} ~~av~~ av entusiasm. Tvärtom bär den prägel av folkhemsk vardaglighet. Den är väletablerad. Den fungerar ofta i snygga och välutrustade lokaler. Det betyder inte ^{det har blivit något fel med vår demokrati} ~~att demokratin får svårare att fungera~~. Men allt sammantaget medför denna ~~kygga~~ situation en risk att stelna, i gamla former och tänkesätt. Det måste vi ständigt ha i minnet, oavsett om vi arbetar i regering, riksdag, fackförening eller kommun. Det gäller inte några grundläggande förändring. Det gäller snarare att slå vakt om en av arbetsarrörelsens finaste traditioner: den att varje medlem skall kunna säga sin oförgräpliga mening till sin förtroendemann när han själv anser det nödvändigt. Den traditionen har vi lyckats bevara, genom generationerna. Den skall vi klara, trots att avdelningarna blir

6 att avdelnings-
expeditionen har
ryggriktiga
stolar och
Amelin på väggen.

större, kommunerna blir ^{finne} ~~(riksdagsmännen blir~~
~~flera, snettanke)~~ och frågorna blir flera.

Men egentligen ~~ixgxxxix~~ gäller frågan
om demokratins vitalitet en helt annan sak.
Det gäller ju inte enbart att säga sin mening.
Det skall uträttas något också. Demokratien måste,
för bevara sin vitalitet, ständigt bevara sin
handlingskraft.

Ta frågan om den äldre arbetskraften till exempel.
De äldre har alltid varit en särskilt utsatt
grupp på arbetsmarknaden. Förändringarna i
arbetslivet har ~~= trots den fulla sysselsättningen~~
särskilt drabbat de äldre. ~~Konjunkturvåxlingarna~~
~~kommer som dräpslag~~. Högkonjunkturen klarar
inte deras problem. Den äldre^s arbetslöshet ökade
under större delen av högkonjunkturåret 1969.

Vilka slutsatser drar de människor som vid 55-
60 års ålder plötsligt förlorar sina jobb? Kanske
har de arbetat i samma företag i hela sitt
yrkesverksamma liv. Risker är självfallet
att de ~~förk~~ börjar missänka att de i själva
verket inte riktigt hör till samhällsgemenskapen.
Samhörighet och solidaritet kanske inte gäller
oss, tänker de. Den gäller de som är unga, starka
och välutbildade. De som orkar hänga med i
det hårda tempot.

~~Om man vill lösa~~
Att angripa detta problem kan man inte skicka
ut annonser i tidningen som säger att samhället

visst står på Din sida. Det är ju tvivel underkastat. Samhället måste göra något också.

Detta är den kanske viktigaste bakgrunden till ett sådant förslag som skyddet för den äldre arbetskraften. Det gick inte att vänta på att problemet skulle lösas av sig självt eller "avtalsvägen", som det hette under ATP-debatten. Samhället måste gripa in direkt i företagen. Det kommer inte att lösa alla problem. Det vet arbetarna på ASJ i Falun. Men det är ett viktigt steg för att se till att människor som arbetat i 30-40 år~~x~~ skall få vara med och själva svara för sin försörjning fram till pension.

Även ur en annan synpunkt är förslaget intressant. För att det skall kunna förverkligas fullt ut, ute på arbetsplatserna, fordras de fackliga organisationerna~~n~~ aktiva medverkan. Staten kan inte ha kontrollörer över allt. Det skulle skapa ett outhärdligt samhälle. Men en stark~~x~~ och handlingsberedd fackföreningsrörelse kan samverka med de regionala samhällsorganen och se till att avsikterna med lagstiftningen förverkligas i praktiken.

Så har vi arbetat - i bostadspolitiken, i den sociala trygghetspolitiken, i kulturfrågorna: ~~o~~ nära samverkan mellan samhälle och organisationer.

Och vi skall gå vidare framåt. Ernst Wigforss har sagt att "den som en gång godtagit en demokratisk likvärdighetsprincip, kan inte sedan efter sitt behag begränsa dess tillämpning till vissa livs-områden."

När vi talar om att vitalisera demokratin, gäller det därför nu först och främst att införa den där den är svagast utvecklad - i företagen.

Kravet på ekonomisk demokrati och företagsdemokrati är lika litet som rösträttskraven en gång en kamp för makten för dess egen skull. Tvärtom - det är ett krav som har sin grund i insikten att en social förnyelse av villkoren i arbetslivet endast kan äga rum om de anställda arbetarna och tjänstemännen får chansen att själva påverka förhållandena på de arbetsplatser vars existens de bär upp genom sitt arbete.

Utanför företagen har demokratin väl bevisat sin slagkraft.

Under en följd av år har en slagkraftig offentlig sektor byggts upp. Den har varit inriktad på att skapa trygghet och större möjligheter åt människor. Den har också betytt ofantligt för vår effektivitet och konkurrenskraft. Men den har varit inriktad på förhållanden som ligger utanför det egentliga produktionslivet. Utbildningen förbereder människorna för en insats i produktionen. Socialförsäkringarna

ger trygghet vid sjukdom. Pensionerna ger trygghet efter produktionsinsatsen. Arbetsmarknadspolitiken stöder människorna när de förlorar sitt jobb och förbereder dem för ett nytt. Men också den har en verkningskrets som är begränsad till förhållandena utanför företagen.

Nu riktas intresset alltmer mot det som ligger utanför den offentliga sektorn, på förhållandena inom produktionen. Reformarbetet måste i framtiden i mycket högre grad än hittills bedrivas inom företagen.

Hur skall då en humanisering av arbetslivet komma till stånd? Det krävs för det första ett ökat utrymme för industriell utbyggnad. Där förenas de rent ekonomiskt rationella kraven på en ökad slagkraft med de sociala kraven. Men det kommer också att krävas ett ökat inflytande och ett vidgat ansvars-tagande från de anställdas sida. Löntagarna har gemensamt skapat det starka samhället. Det är också löntagarna som måste reformera företagen. Det är de som känner svårigheterna och problemen och som kan formulera de krav som måste genomföras. Det är ju inte säkert att ökad industriell kapitalbildning och expansion medför ett humanare arbetsliv. Men genom de anställdas aktiva medverkan i denna utbyggnad kan denna utbyggnad ske på ett sätt som sammanfaller med utvecklingen utanför företagen.

Det är möjligt att dessa krav kommer att väcka oro och motstånd hos en del av dem som idag har huvuddelen av makten i företagen. Detta är förmodligen ofrånkomligt. Så har de flesta av arbetsrörelsens krav mötts. Men liksom i all tidigare reformpolitik kommer vi att söka samverka med andra för att förverkliga detta mål.

Erfarenheten har lärt oss ~~xxxxxxx~~ ^{värdet av} samverkan men också dess gränser. Vi har ständigt varit beredda att ta tid på oss för att bereda vägen för en ökad förståelse av våra krav. Kanske hade ATP, sjukförsäkringen, den nya skolan eller arbetsmarknadspolitiken kunnat komma några år tidigare om vi struntat i andra meningsriktningar och tagit strid. Men värdet av en bred uppslutning kring reformerna har kommit oss att vänta i det längsta med den politiska striden.

Så är det också nu. Det finns en vidsträckt förståelse för kravet på de anställdas medinflytande. Erfarenheterna i YFA, Götaverken och ASJ visar också betydelsen av att de anställdas medinflytande växer fram parallellt med samhällets. Där tror vi oss om att i längden vinna förståelse för mycket stora grupper av det svenska folket.

Vårt vapen är övertygelsens. Det har ofta tagit tid. Men beslutsamheten har inte minskat. Ty när vi en gång bestämt oss för att kämpa för demokratin, då har vi också satt oss före att förverkliga den på alla livsområden.